

Špičkový výzkum ve veřejném zájmu – rozhovor s Jiřím Drahošem

Akademie věd České republiky představila na prosincovém Akademickém sněmu novou strategii (viz také str. 2–3 této Živy), která se připravovala dlouhou dobu a kromě jiného v diskuzi s řediteli pracovišť. Každá změna samozřejmě vyvolává ohlasy v celé šíři škály – od záporných reakcí až po ty kladné. Šéfredaktorka Akademického bulletinu proto požádala předsedu AV ČR prof. Jiřího Drahoše o zodpovězení několika otázek. Následující rozhovor vyšel v prvním letošním čísle Akademického bulletinu (na str. 2–3).

Není to až tak dlouho, kdy se ústavy Akademie věd zásadním způsobem transformovaly. Nakolik si novou Strategii AV21 vyžádal vývoj ve společnosti?

Domnívám se, že spojit novou strategii Akademie věd s její zásadní transformací není zcela na místě. Především bych rád zdůraznil, že systém Akademie věd a jejích pracovišť umožňuje koncepční a efektivní práci a je přitom dostatečně flexibilní k tomu, aby výzkumné týmy mohly reagovat jak na světový vývoj daného oboru, tak i na společenskou poptávku. Proto bych před pojmem transformace dal jednoznačně přednost termínu flexibilita. Jsem dokonce přesvědčen, že právě flexibilita neuniverzitního výzkumu by měla do budoucna představovat jednu z důležitých konkurenčních výhod České republiky. Pracoviště Akademie věd, přestože jsou úzce propojena se vzdělávacím procesem, mají totiž ve srovnání s univerzitami nezbytné předpoklady a současně i povinnost orientovat se především na řešení vysoce specializovaných či rozsáhlých interdisciplinárních projektů, které vyžadují dlouhodobé soustředění kapacit a nákladnou infrastrukturu. Témata, jako jsou např. energetická budoucnost České republiky, zdraví občanů nebo kvalita veřejných politik, představují složité okruhy problémů, jejichž řešení si vyžaduje široce založený interdisciplinární výzkum, který bude rozvíjen v Akademii věd právě díky její nové strategii.

Při přípravě strategie jste se inspirovali v sousedních zemích s rozvinutým neuniverzitním výzkumem. Které hlavní zdroje to byly?

Jako velmi užitečná inspirace pro přípravu nové strategie Akademie věd a pro konstrukci výzkumných programů nám sloužily zkušenosti kolegů z významných zahraničních neuniverzitních vědeckých institucí, např. německých Max-Planck-Gesellschaft, Helmholtz-Gemeinschaft a Leibniz-Gemeinschaft nebo francouzské

CNRS. Jen pro zajímavost, Leibnizova společnost formulovala celkem 11 „Leibniz Research Alliances“, tedy analogii k našim výzkumným programům. Zajímali jsme se rovněž o způsoby alokací finančních toků a metody koordinace – logicky jsme neměli zájem vymýšlet na zelené louce něco, co už jinde prošlo ověřovací fází a rozumně funguje.

Na sněmu jste představil tři nově zformulované výzkumné programy z celkových 14 navržených. S kolika programy počítáte, resp. kolik by jich mělo optimálně vzniknout?

Programový rámec strategie ve formě 14 výzkumných programů byl dokončen v závěru r. 2014 s tím, že další programy bude možné navrhovat i v budoucnu. Výše jsem zmínil počet výzkumných programů Leibnizova společenství a pro srovnání mohu ještě uvést, že jiná německá instituce – Helmholtzova společnost – připravila cel-

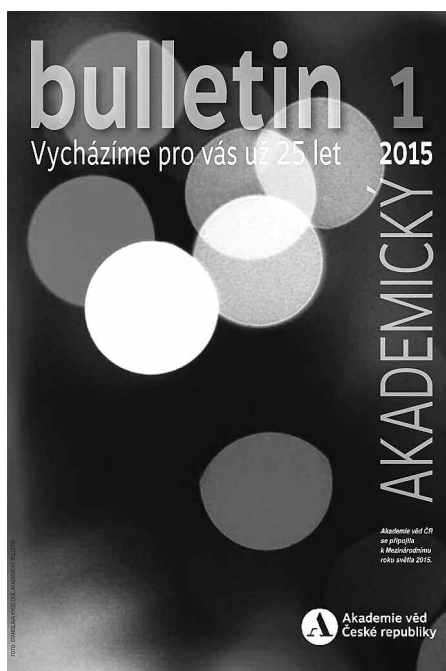

Foto archiv AV ČR

kem 28 výzkumných programů a společnost Maxe-Plancka nedávno představila svou novou iniciativu, tzv. Research Perspectives 2014, která zahrnuje 6 prioritních témat. Cílem všech těchto programů a témat je reagovat na důležité výzvy naší doby, a demonstrovat tak skutečnost, že základní výzkum představuje klíčovou aktivitu nejen pro rozšiřování našich znalostí, ale je rovněž hnacím motorem skutečných inovací.

Nové motto „Špičkový výzkum ve veřejném zájmu“ podle mého názoru vystihuje, co by měla věda společnosti přinést. Ovšem špičky potřebují ke svému růstu podhouby a také sběrače. Jak dalece počítá nová strategie se zapojením univerzit na jedné straně a aplikační sféry na straně druhé?

Zapojení partnerů z vysokých škol, podnikatelské sféry a ze státní správy, včetně jejich personálních a finančních kapacit, do tvorby a řešení výzkumných programů Akademie věd je dalším sledovaným cílem Strategie AV21. Zdůrazňuji, že jsme připraveni k diskuzi o nových možných formách spolupráce, které uskutečňování této strategie nabízí. Její neméně důležitý přínos spočívá i ve vytváření expertního zájmu pro efektivní rozhodování ve státní správě a dalších sférách veřejného života. Akademie věd je připravena poskytnout vládě, Parlamentu České republiky i dalším orgánům státní a regionální správy vědecky podložené podklady pro přípravu a realizaci odpovědných rozhodnutí. Jsem přesvědčen, že Akademie věd má díky spolupráci s univerzitami a dalšími partnery ve vědě, ekonomice a společnosti všechny předpoklady pro to, aby mohla ukazovat cesty, jak se vyrovnat se současnými i budoucími výzvami národního i globálního charakteru, jimž je a bude vystavena Česká republika.

Podobně smýšlejí také další akademie sdružené v Expertní radě evropských akademií EASAC, které připravily společný dokument k zásadám dialogu akademické obce s politickou reprezentací. Dokument publikoval v českém překladu Akademický bulletin formou přílohy v září 2014, <http://abicko.avcr/2014/09/14/index.html>.